

Výskumná štúdia NBS č. 3/2024

Odhad makroekonomického ukazovateľa úverového zaťaženia pre vybrané krajiny EÚ

Ján Klacso

© Národná banka Slovenska 2024

research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS

<https://nbs.sk/publikacie/vyskumne-a-prilezitostne-studie-wp-op/>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autorov a nevyjadrujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Netechnické zhrnutie

Zadlženosť domácností a jej vývoj je jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich finančnú stabilitu. Jej význam sa ešte zvýšil po globálnej finančnej kríze. Okrem samotnej úrovne zadlženosti si získava čoraz väčšiu pozornosť aj úverové bremeno, ktoré predstavuje podiel mesačných splátok úverov na príjme domácností a používa sa teda ako ukazovateľ schopnosti splácať¹. Tento ukazovateľ na úrovni krajiny slúži ako významný indikátor, ktorý dáva obraz o vývoji úverového zaťaženia a jeho možnom vplyve na finančnú stabilitu alebo na spotrebu domácností. Ukazovateľ schopnosti splácať odhadnutý na úrovni jednotlivých krajín umožňuje jednoduchšie porovnanie úverového zaťaženia medzi týmito krajinami. Odborná literatúra preukázala, že tento ukazovateľ slúži aj ako vhodný predstihový indikátor možných nastávajúcich kríz.

Výpočet úverového zaťaženia na úrovni jednotlivca alebo domácnosti je pomerne jednoduchý. Odhad na makroekonomickej úrovni, alebo na úrovni danej krajiny je však náročnejší z dôvodu nedostupnosti niektorých dôležitých údajov. Na odhad je preto nutné použiť predpoklady týkajúce sa zostatkovej maturity úverov, disponibilného príjmu domácností, splátkovej štruktúry úverov a v prípade niektorých krajín aj úrokových sadzieb na úvery.

V štúdiu sa zameriavame na vylepšenie aktuálne dostupných odhadov úverového zaťaženia na makroekonomickej úrovni, resp. na úrovni vybraných krajín EÚ². Nakoľko banky nevykazujú presné údaje o zostatkových maturitách, čerpáme ich zo Zisťovania o financiách a spotrebe domácností. Na zohľadnenie daňových rozdielov medzi jednotlivými krajinami používame čisté mzdy, resp. čisté disponibilné príjmy domácností. Následne, pomocou vyššie uvedeného zisťovania odhadujeme úverovú zaťaženosť nie všetkých domácností, ale iba zadlžených domácností na úrovni jednotlivých krajín. To nám umožňuje presnejšie odhady nie len trendu vývoja úverového zaťaženia, ale aj samotnej úrovne. Pomáha nám tak porovnať vývoj aj úroveň zaťaženia medzi krajinami.

Odhady úverového zaťaženia pomocou rôznych predpokladov a príjmových ukazovateľov – od hrubého príjmu pre všetky domácnosti po čisté príjmy pre iba zadlžené domácnosti – nám umožnia poukázať na citlivosť výsledkov na tieto predpoklady. Úroveň úverového zaťaženia sa môže vplyvom zmeny predpokladov výrazne zmeniť aj s vplyvom na kvalitatívne výsledky porovnania jednotlivých krajín.

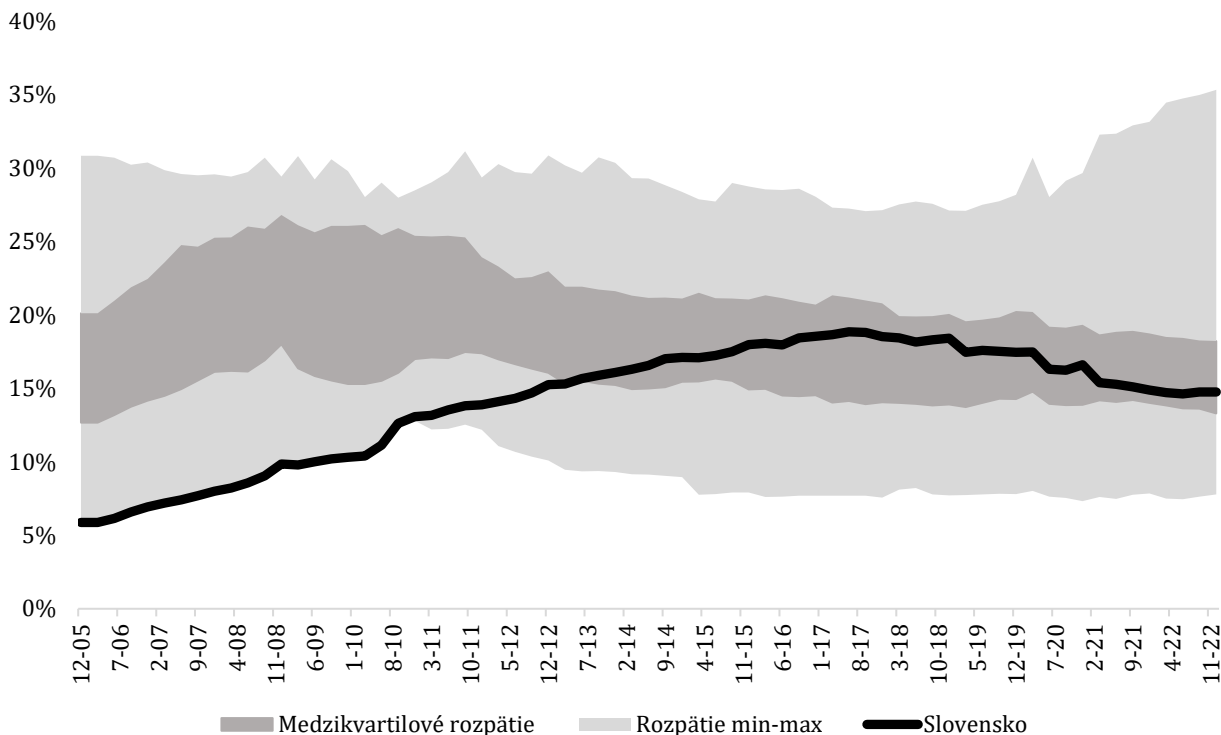
Vlastnosti nami odhadnutého ukazovateľa makroekonomického úverového zaťaženia ako predstihového indikátora sú porovnateľné s indikátorom odhadnutým Bankou pre medzinárodné zúčtovanie (BIS), jednou z najznámejších makroekonomických ukazovateľov úverového zaťaženia. Kým trendy oboch ukazovateľov sú veľmi podobné, náš ukazovateľ je efektívnejší, nakoľko zohľadňuje aj úroveň a zmenu podielu zadlžených domácností.

Kým po globálnej finančnej kríze makroekonomický ukazovateľ úverového zaťaženia stagnoval alebo klesal vo väčšine sledovaných krajín, na Slovensku rástol pomerne výrazne až do roku 2018 (Graf 1). Počas tohto obdobia bol rast objemu úverov iba čiastočne kompenzovaný rastom príjmov a poklesom úrokových sadzieb na úvery na bývanie (Graf 2). Zmena trendu nastala až po tom, čo začal klesať objem spotrebiteľských úverov.

¹ <https://nbs.sk/financna-stabilita/nastroje-fs/dsti/>

² Krajiny zahrnuté v analýze sú: Rakúsko, Belgicko, Česká republika, Nemecko, Estónsko, Španielsko, Fínsko, Francúzsko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Litva, Lotyšsko, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko a Slovensko.

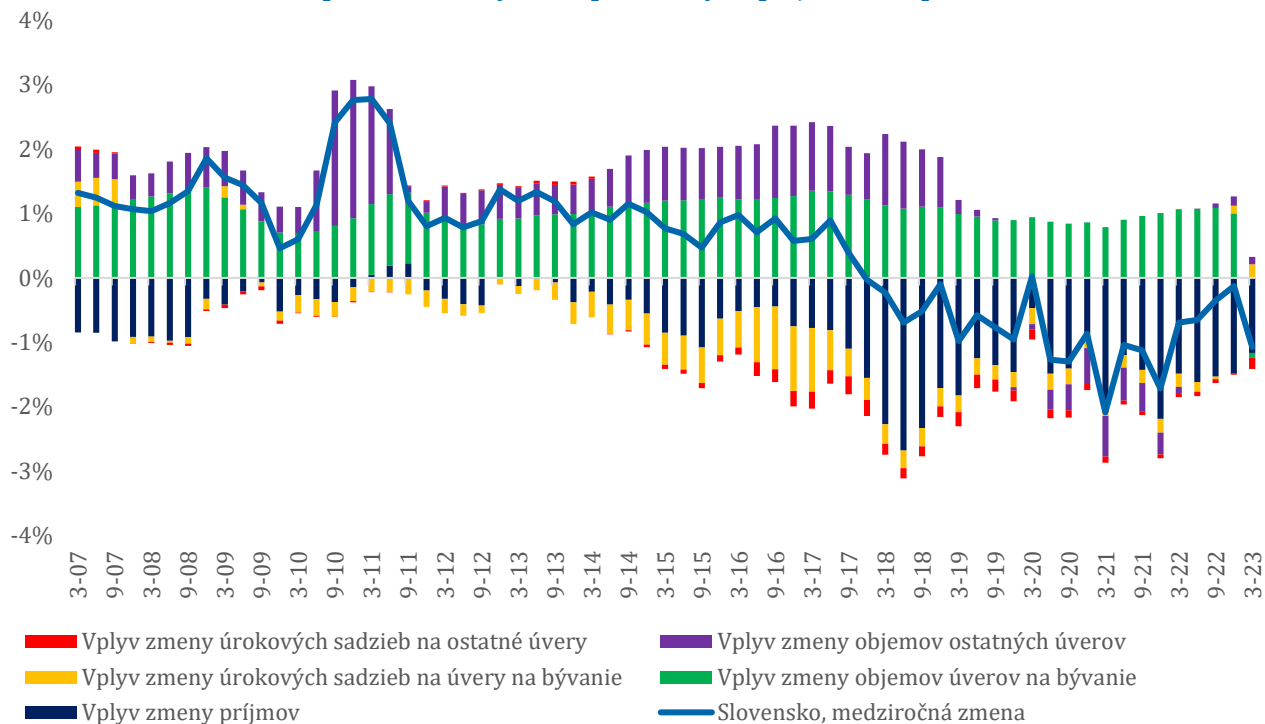
Graf 1 Odhad makroekonomického ukazovateľa úverového zaťaženia domácností s použitím čistých disponibilných príjmov iba pre zadlžené domácnosti a štvrtročných údajov

Zdroj: NBS, ECB, Eurostat, HFCS.

Poznámka: medzikvartilové a min-max rozpätie uvádzame za všetky sledované krajiny.

Graf 2 Dekompozícia medziročných zmien makroekonomického ukazovateľa úverového zaťaženia domácností s použitím čistých disponibilných príjmov iba pre zadlžené domácnosti

Zdroj: NBS, ECB, Eurostat, HFCS.